

B O R B A

Dne 22. maja 1928.

Stev. 5.

Balila = Mladi fašisti

Fašizem, ki danes strahuje Italijo, ima še velike cilje, ki se dajo doseči le z rožljanjem orožja in z vojno. Zaradi tega mora narediti iz italijanskih državljanov vojake, ki bodo komaj čakali izbruha vojne, da planejo v Jugoslavijo ali na Francosko, da ustvarijo veliko italijansko cesarstvo — imperij. Priznati pa moramo, da imajo fašisti brihtne voditelje: ti so dobro izpredvideli, da takih vojakov-črnosrajčnikov ne bodo mogli ustvariti iz starejših ljudi, ki so že poskušali vojno na svoji koži, zato pa so se vrgli z vso silo na nedolžne, nevedne otroke.

Pol leta sem se že trudijo na vse pretege, da bi vso našo šolsko mladino oblekli v črne srajce balile (balini, balilci jim pravijo naši ljudje), oziroma pikole Italijane. Balilci, oziroma pikole Italijane, so mladi fašisti; že v zakonih je namreč, da vsak, ki je vpisan v balilo, postane s 14 leti fašistovski avangvardist (fašistovski naraščaj), avangvardist pa po istem zakonu postane z 18 leti — miličnik in član fašistovske stranke. Šola je postala prostor za fašistovsko propagando, za politično hujskanju proti vsemu domačemu, slovenskemu, za vojsko, — kasarna za vojaško vežbanje. Kdor bi tega ne verjel, bi se bil lahko prepričal dne 24. marca v Gorici in 25. marca v Trstu, ko so mlečozobi balilci korakali v sprevodu s fašisti in miličniki pred Turatijem, tajnikom fašistične stranke, in z njimi pikole Italijane, 11- do 14letne punčke s puškami v rokah (ljudje božji, ali ste že videli kaj podobnega?).

Ves svet se zgraža nad takimi barbarskimi zakoni, ki pomenjajo grobo nasilje nad otroškimi dušami. Pomislite, otrok pa — politično sovraštvo in militaristična propaganda za vojno in pobijanje. Kako dobro je to čutil oni slovenski oče, ki je naročal svojemu šestletnemu neboljlenčku: «Povej učitelju, da si še premlad, da bi vozil politiko, — da je to pravica tvojega očeta.»

Ravnanje z mladino je tako divjaško in grozno, da je šel o tem glas v svet. Postavili so ga na sramotni odež pred vsem svetom pri glasovanju odposlancev vseh parlamentov celega sveta v Sofiji na jesen leta 1927. Fašistična Italija, ki vsak hip ponosno trka na prsi s svojo «2000letno kulturo», naj si zatakne za klobuk ta mednarodni pečat sramote in zločinstva.

Toda, ljudje božji, ne zagovarjajte fašistične Italije s tem, da trdite, da se to godi le slučajno ali začasno od danes do jutri! — To komandirajo državni zakoni in ti bodo veljali, dokler bo stala fašistična Italija. Mussolini in vsi šolski oblastniki zabičujejo že nekaj let sem svojim podrejenim, da je šola le zato, da vzgaja otroke za fašiste in

Italijane. Učitelju je danes ukazano, da dela za fašiste — balilo, sicer ga prestavijo ali pa izgubi službo. Včasih so otroci v šoli telovadili, danes se vojaško vežbajo v korakanju, naskakovanju, kakor to zapoveduje fašistična stranka — balili, ne pa šolska oblastva.

Kratko in malo: šola je postala fašistična kasarna. Malo je še danes slepcev, ki tega ne uvidijo.

Opozoriti pa moramo na neko zelo važno okolnost! Čeprav so učitelji dolžni delati za balilo, in to tudi delajo, zakon vendar ne zapoveduje, da bi se otroci morali vpisati v balilo. Vpis v balilo je torej prostovoljen, kakor je prostovoljen vpis odraslih v fašistično stranko. Ostal bo čisto gotovo tudi v bodoče prostovoljen, naj o tem govorici in farba fašistični učitelj, kakor hoče. Seveda pridiga fašistični učitelj o fašizmu, vabi v balilo z bonboni, črno srajco, izleti ali pa s strahovanjem, pretepanjem otrok, nasilnim oblačenjem črne srajce, grožnjami s karabinjerji staršem in otrokom, kaznovanjem staršev, slabimi izpričevali, s farbanjem, da je to obvezno, ali s tem, da vse kar vpiše itd. To dela on samovoljno, da reši svojo kožo, mogoče tudi, ker je prepričan fašist. Danes se vrši v šoli isto, kar se je godilo pred par leti izven šole, ko so s požiganjem in pretepanjem, grožnjami, prevarami hoteli naše ljudi organizirati v fašistični stranki. Razlika je v tem, da je danes boj še mnogo bolj podel, ker ga vršče proti nedolžnim, nevednim otročičem, — za fašiste pa tudi bolj uspešen, ker imajo opraviti z otroci in je vsak otrok dolžan iti v šolo ter je vsak učitelj fašistični žandar, priganjač in nasilnik.

Tudi ta fašistični napad na naše ljudi, na naše male dušice moramo zdrobiti. Starši otrok ste v to poklicani! Starši ste pred zakonom, pred Bogom in ljudmi odgovorni za svoje otroke; starši jih redite in oblačite v potu svojega obraza; starši ste pa tudi gospodarji, ki ukazujete, kaj naj bodo vaši otroci in kaj ne! Spregovorite tudi za svoje otroke moško besedo, kakor ste jo izpregovorili pred leti zase. Sedaj je trenutek, da vsak pokaže, ali je, ali ni mož, zaveden Slovenec, da pokaže tudi z dejanjem, da ima na svoji zemlji in na svojem gospodarstvu tudi svojo voljo, ki je ni pripravljen oddati niti fašistični državi. Naj se vam ne smilijo otroci, če jih bodo preganjali v šoli! Vaša dolžnost je, otroke v dobrem vzgojiti, pa če treba tudi v trpljenju. Če bodo trpeli, se bodo vsaj zavedali krutih časov, bodo spoznali, da je šola fašistična kasarna in učitelji njih feldveblji-mučitelji. In rastle bodo v boritelje, ki bodo maščevali svoje mladostno trpljenje nad zločinskim fašizmom.

Ako pa vaša beseda ne bi zalegla, imate še druga sredstva v rokah. Če je fašistom šola po-

trebna za razvoj fašizma in sploh nima drugega cilja, mu bomo morali pokazati, da nam taka šola ni potrebna. Otroci bodo hodili v šolo le, kolikor bodo po zakonu morali; če jih boste potrebovali na polju, če bo slabo vreme, bodo ostajali doma. Za šolske potrebščine ne bo več denarja, za učenje nikdar časa, za šolo in učitelja bo le psovka, ki naj bo v otrokovih očeh ubila vsak ugled te fašistične naprave, in s tem onemogočila, da bi taka šola mogla kaj vplivati na otroke. Starši, ki vam je prihodnost vaših malih pri srcu, pomislite resno na to! Danes je že vsakemu znano, da šola, poučevanje v otroku tujem jeziku ne nauči niti desetine tega, kar šola v materinščini. Škoda, ki jo storé s poitalijančevanjem in pofašistovanjem otroških duš, je gotovo večja, nego korist tega, kar se nauče. Ne zapirajte oči pred resnico! Današnja šola ni niti senca prejšnje naše šole. Sicer pa tudi, kaj bi mogli zahtevati od ubogih Napolitancev, bivših financarjev, korporalov in podobnih, ki nimajo niti pojma o vzgajanju ter je njih edina zasluga in diploma zagrizenost in sovraštvo proti vsemu, kar ni italijansko in fašistično. Od takih šolnikov pač nimamo ničesar pričakovati, kakor niso mogli naši dedje od nekdanjih grajskih valpetov. Po večini so to samo vohuni in ovaduhi ter jim je učenje in šola zadnja briga, zato boj takim ljudem. Mi hočemo, da bodo naši otroci nekoč res ljudje z duševno in srčno kulturo, mi hočemo, da bo z našimi otroci doseženo in vteleseno vse to, kar se ni moglo vtelesiti v nas; mi hočemo ljudi s srcem in dušo, globokih in pravičnih ljudi, zato moramo zahtevati zanje drugo vzgojo, pravično in pošteno, zato zahtevamo odpravo teh militarističnih kasaren, ki jim pravijo šola. Motere in očetje, po vsem tem lahko uvidite, kaj je in kaj ni šola, zato se potrudite, da bo vaš dom šola, da jih vzgajate sami ter tako uničite morebitni vpliv in zastrupljenje po teh ustanovah. Danes je vaša ura, danes mislite na rešitev svojih otrok, danes pomislite na preteklost, na svoje razrušene domove, na vojsko in rešiti morate svoje otroke. Dovolj ste trpeli, ali naj bo isto z vašimi otroci?

Pa to še ni vse, kar smo omenili glede šol, ki niso šole! Naj se dostavi h koncu še par besedi. Da ti zastrupljajo, slovenski kmet, dušo otrokovo, da ti ga oddaljujejo, še ni vse, ampak vse to moraš pri mizeriji, ki jo imaš, še slano plačevati. Če ti ponujajo za otroka brezplačno srajco, kapo, obleko, nikar ne bodi tako nespameten, da boš verjel, da je to brezplačno. Ali te ne žulijo do krvi različni davki? Ali ti niso rubili krave, ko nisi imel niti za kruh deci? Ali ne veš, da plačuješ in rediš ti vse pijavke in svoje rablje! Obleka, ki jo dajo deci, je novi davek. Mnoge občine imajo na primer novi davek 10 lir za balilo, 10 lir od hiše za igrišče balile, po nekje iztisnejo «darove», drugje doklade gostilničarjem za čas preko ure itd. In to breme bo rastle s številom balile in bo rastle, ko bodo balilci s 14 leti dorastli v avangvardiste, posebno pa še, ko bo z 18 leti dorastel v miličnika. Takrat mu boš ti, slovenski davkoplavelec, kupil obleko, puško; dajal mu boš dnino za njegovo pohajanje in zato, da te bo pretepal in preganjal s tvojimi lastnimi otroci vred.

Zapomni si torej: niti ene otroške duše v mlade fašiste! Boj šoli, ki ni šola, ampak kasarna, boj proti fašističnim feldvebljem, ki uničujejo tebe in otroke. Niti stotinke prostovoljno za naprave balile! Ste ljudje in ne pletite si biča za lastna pleča!

Primorsko in italijanski imperializem

Naš primorski kmet je živel pred svetovno vojno prilično dobro. Vsa Avstrija je bila dober odjemalec našega vina, sadja in zelenjave. In vsi ti naši pridelki so bili skoro brez konkurence. Zato je naš kmet gojil to vrsto gospodarstva z vedno večjo vnemo. Vedno več ljudi je dobilo zaslužek pri tem. Tudi davki so bili znosnejši.

Z italijansko zasedbo Primorskega se je to izpremenilo! Državna meja je odtrgala naše kraje od svojih trgov. Še v domačih krajih se morajo naši pridelki boriti z neznosno laško konkurenco. Pomisliti moramo namreč, da je bilo v Avstriji Primorsko najjužnejša pokrajina, zato je pridelala najboljše južne pridelke v državi. Danes je narobe: Primorsko je najsevernejša dežela Italije, zato pa so pridelki najmanj sposobni za konkurenco. Posebno še, ker imajo Lah rodovitnejšo zemljo in vsa država prideluje iste pridelke kot mi.

Italija je gospodarsko ubila našega kmeta.

Morje, pljuča, skozi katera dihajo narodi! Pomorska trgovina vse Avstrije je šla skozi Trst, vse Ogrske in Hrvatske skozi Reko, precejšnjega dela Hrvatske pa skozi Zader. Vsa ta tri mesta so po vojni zasedli Italijani. Pred nekaj leti je propadel Zader, danes je že umrla tudi Reka. V nekaj letih, ko zgradi Jugoslavija pristanišča na Sušaku, Bakru, v Splitu in Kotoru, shira še Trst. Italiji pa preostane le še naloga, da propadla mesta redi z državnimi podporami in da se pripravlja — na vojno, da «osvobodi» Dalmacijo, to se pravi, da iztrga Jugoslaviji še ostale primorske dežele in pristanišča. Če se to zgodi, bo morala voziti vsa Srednja Evropa hočeš nočeš v italijanska pristanišča, ker ne bo drugih.

Italija je gospodarsko uničila Reko in Zader, Trst pa more rešiti le še nova vojna! Skratka: z zasedbo Primorskega je njegovo gospodarstvo popolnoma uničila, ker je s tem odločila naša obmorska mesta od njihovega zaledja.

Iz katerih vzrokov pa je Italija zasedla Primorsko? Ne smemo misliti, da bi bila tako kratkovidna, da ne bi vedela, da bo z zasedbo gospodarsko uničila Primorsko. Vrezala se je pa bila veñdar precej s svojim imperializmom (imperializem, gospodstvaljnost, kake države imenujemo prizadevanje, da bi gospodarsko in politično zasužnjila bližnje narode in države), ker ni računala, da se bo Jugoslavija tako hitro okrepila, da bi se upala upreti njenemu izkoriščanju. Italijanski imperialisti so namreč računali, da bodo z osvojitvijo Trsta in Reke zavladali nad Srednjo Evropo in nad Balkanom. S političnim diplomatskim pritiskom so hoteli izsiliti od vseh malih avstrijsko-ogrskih nasledstvenih in balkanskih držav ugodne carinske in železniško-tarifne pogodbe za vse tovarniško in dru-

go blago in se pri tem posluževati le Trsta, Reke, Zadra ter pozneje tudi albanskih pristanišč, ko bodo zgrajena. Dobiček bi bil dvojni: prvič bi se razvijala laška industrija in trgovina, pri čemer bi imeli Italijani zaslužek, drugič bi imela pri tem država sama dovolj dohodkov iz davkov in carine, s katerimi bi lahko vzdrževala svoj militarizem (veliko vojsko in oboroževanje). Kajti imperialistične države morajo imeti velike vojske, da lahko vsak hip ukrote odporne države; značilno je namreč še to zanje, da jim gospodstva ni nikdar dovolj in da hočejo vedno nove dežele, zato pa vedno ogrožajo mednarodni mir z rožljanjem orožja in z vojnami.

Italijanski imperializem je začel v hudo stisko: Primorska propada, stroški za vojsko grozijo, da upropastijo državo, Jugoslavija je pa vsak dan bolj močna in vedno manj voljna delati italijanskemu imperializmu roboto. Zato si prizadeva z obupnim naporom, da spravi Jugoslavijo na kolena, ta pa brani s skrajno besnostjo svojo svobodo in blagostanje in si prizadeva, da čimprej odstrani od primorskih in albanskih obrežij imperialistično roko, ki ovira njeno rast.

Kdo zmaga? Vsak narod ima pravico do svobode in samosvojega gospodarstva, in ta pravica bo zmagala nad nasiljem poedinih držav. Propad nemškega, avstrijskega in začetek propada angleškega imperializma nas zgovorno uči, da se doba gospodstva enega naroda nad drugimi nagiblje k svojemu zatonu. Še mogočnejši imperializmi kot je laško-fašistični so obsojeni na smrt. In prav je tako! Šele ko bo uničen italijanski imperializem, bo mir na Balkanu in, kolikor zavisi od njega, svetovni mir zagotovljen. In le takrat bo rešeno gospodarstvo Primorskega, kadar bo zopet vključeno v svoje naravno gospodarsko skupnost, k svojemu zaledju — k Jugoslaviji.

Teh par besed v zobe domačim poturicam in privandranim Lahom, ki besedičijo o «odrešenju», da bi zakrili imperializem Italije in snoparstva, — še bolj pa v pouk našim ljudem, da bodo vedeli, kje so njih prave koristi, ko bo odviselo od njih, da pokažejo z besedo, voljo in dejanjem, kaj hočejo.

Zaman si iščemo brata sotrpina

Kdo izmed sinov laškega naroda, ki so se naselili po vojni med nami, nas še ni izdal, kdo nas še ni tepel, kdo še ne tlačil?

Začeli so nas pretepati in zapirati karabinerji, po istrskih vaseh so streljali laški vojaki na nas ter nam povsod leto za letom uničevali pridelke, po gorah ob meji so nas gonili financarji, uradniki so nas zasramovali po kanclijah, po železnicah nas strahovali železničarji, morje grozote in trpljenja izlili preko nas fašisti, po prefekturah nas vodili za nos prefekti, v Rimu nas razkazovali naši podestatii in tajniki kot pajace, kot bele sužnje njihove gnile civilizacije. Učitelji so nam gonili otroke po vročinah, da so cepali od slabosti, v dežju po sprevodih, da so ginili radi boleznii. Trgovci so nas

goljufali, bankirji nas zadolževali, dacarji in davkarji nas rubili, inženjerji nas pripravili ob hiše.

Pa smo mislili, da bomo našli usmiljenje, sočuvstvovanje vsaj pri najnižjih, pri najrevnejših članih laškega naroda, pri bednem italijanskem proletarcu, pri nesrečnem italijanskem vojnem invalidu, pri žalostni italijanski vojni vdovi. Prišli so kot ogljarji med nas, kot cestni delavci, kot čisto navadni pometači. Pa jim je njihova gospoda zaslepila oči, da so udarili po nas namesto po njej. V skvadre so vstopili in tolkli proti nam. To je bilo najtežje, zadnja vez se je trgala.

Pa še to smo napravili. Vpisali smo se med udruženje vojnih invalidov in vdov, da bomo vsi eno skupno, vsi ena strašna vrsta za naše krvave pravice vojnih žrtev. In spet so nas izdali. Rekli so, čujte! da imamo preveč zemlje, da bodo tujce naselili med nas, da nas bodo izgnali iz tisočletnega doma, da bodo naše kraje kolonizirali. Zadnja vez se je pretrgala. Čisto sami smo, od parfumiranega prefekta pa do zadnjega laškega pometača med nami, vsi, prav vsi sinovi laškega naroda v deželi, so hodili celih deset let po nas in nas gnetli. Po enem licu so nas tolkli, še drugo smo ponudili. Oboje lic so nam prebili. Ničesar več ne ponujamo. Spravo in sožitje smo želeli, odbili so ga, iz tepenega srca raste proti njim sovraštvo, proti njim vsem brez razlike, sovraštvo, ki so ga oni vzgojili. Strašno je naš sovraštvo, vsak dan večje. Deset let je že staro. **Kmalu bo dovolj močno proti njim vsem, brez razlike stanu, brez razlike spola, brez razlike starosti,** ker tudi oni v svojem tlačenju niso prizanesli ne našim duhovnikom, ne našim učiteljem, ne kmetu in ne delavcu, ne moškemu in ne ženski, še najmanj pa otrokom. Strašno je zato spoznanje, da smo si vsi bratje v sovraštvu, od otrok pa do starca. Samo sovraštvo so nam pustili, naj rodi to sadove, trpke in grenke, njihovim obdelovalcem.

Poglavje o nasilju

Takoj po okupaciji naše dežele, ko niso še zbledeli po zidovih lepaki, ki so naznanjali «odrešenim» Slovincem, da so prišli pod okrilje kulturne Italije, ki bo ščitila in varovala ubogo do sedaj zatirano slovensko ljudstvo, se je pojavilo nasilje nad nami. Že od začetka je bilo geslo nasilja: «Vrata Italije na vzhodu morajo biti varna, zato moramo iztrebiti Slovence.»

Ni mi na tem, da bi pisal, kakšni so bili načrti laškega imperializma, kako so računali, da nas v desetih letih ne bo več in kakšne so vse poti, ki vodijo do «očiščenja svetih tal domovine, na katera se je vrnil barbar».

Hočem govoriti samo o nasilju, ki ga kulturna Italija uporablja nad Sloveni — barbari.

Kmalu po okupaciji smo čutili prve udarce: samo internacij se spomnimo, ki so zadele naše ljudi, naše inteligente, posebno duhovnike in učitelje. Seveda je bilo to neposredno po vojni in naša dežela je bila pod vojaškim guvernerjem in na pritožbe smo dobivali tolažljiv odgovor: «Ko se razmere izpremene, ko sprejmejo civilni uradi upravo dežele, bo šlo vse v redu in po zakonu.

Prišla je aneksija, o črni naš dan, in civilna uprava, a nasilja ni bilo konca.

Požigi narodnih domov, napadi na naše ustanove in ljudstvo, grozodejstva ob volitvah, vse to so nasilja, ki so nas rezala v meso in zato bomo o njih še govorili.

Vsa ta nasilja so bila protizakonita, a nasilneže so varovali in podpirali — varuhi zakonov.

No, ta igra je minila in končno je kulturna Italija pre vsem svetom uradno izpovedala, da hoče in bo iztrebila vse, kar je nevarnega za njene meje. Vsa nasilja je sedaj uzakonila. Izjavljali smo vedno, da smo lojalni državljani, da spoštujemo zakon, da izvršujemo svoje dolžnosti. Sedaj ne sme biti več tega, sedaj ne smemo spoštovati zakonov, ker so krivični; ne smemo poljubovati biča, ki nas tepe, ne smemo častiti «kulture», ki nam po volčje krade naše najdražje — naše otroke, našo bodočnost. Mi ne smemo vsega tega — če hočemo ostati ljudje, če se prištevamo med bitja, ki imajo razum in srce. Ne smemo in ne moremo!

Ali je mogoče, da bi mi priznali pravilnost ravnanja z našimi duhovniki? Naše ljudstvo je verno, naše ljudstvo je imelo v cerkvah zadnje pribežališče tudi takrat, ko so Turki ropali, morili in požigali po Slovenskem. Sedaj ko divja nad nami Turek z dvatisočletno kulturo, se še v cerkev ne moremo zateči.

Nad duhovniki se izvaja dosleden pritisk in skuša se jim povzročiti različne neprilike, da bi se zaradi nevzdržnih razmer sami odpovedali službi. To taktiko vodijo z žilavo vztrajnostjo v marsikaterem kraju, ker nočejo radi priljubljenosti duhovnikov pri ljudstvu direktno nastopiti proti njim.

Seveda je mnogo primerov, kjer opusté tudi to taktiko in pokažejo jasno svoje namene.

Po mnogih krajih je bilo duhovnikom prepovedano vstopiti v šolo in učiti veronauk; po Istri so morali nekateri poskrbeti si istovetnico po členu 1. zakona za zaščito države.

V Klancu so dosegli, da je moral oditi s svojega mesta župnik Sašelj; tudi njegovega naslednika čaka enaka usoda.

Sploh pa delajo na to, da bi onemogočili službovanje onim duhovnikom, ki so jugoslovenski državljani; opcije so seveda vsem odbili. Samo v tržaškopokopski škofiji je teh duhovnikov 14. Ako bodo morali vsi proč, se bo ta izguba občutno poznala pri že tako pičlem številu svečnikov.

Duhovnika Lukso, ki se sicer ne smatra za Slovenca, a je pošten duhovnik, so tirali pred sodišče v Koper, češ, da ni hotel iti k pogrebu nekega fašista, kjer so nosili tudi prapor. Očitali so mu tudi, da pridiga v slovenščini in da so napisi v cerkvi še vedno slovenski.

Slovenske napise odstranjujejo s slik križevega pota.

Iz reškega semenišča je bil izključen bogoslovec, ker je z dijaki v zavodu govoril hrvaško.

Duhovnik v Krkavcih je bil izvabljen ponoči na prosto, češ, da mora hitro k bolniku, in je bil napaden. Drugi dan se je zatekel h škofu in ta je odredil, da se duhovnik ne vrne v vas. Ljudje pa so zahtevali duhovnika in nezadovoljnost se je širila, da so končno fašisti aretirali več domačinov in

jih zaprli. V Slivju je bil župnik obkoljen od fašistov, ki so ga hoteli napasti. Zbežal je skozi neki stranski vhod in se ni smel več prikazati v vasi.

Na Proseku so toliko časa šikanirali in pritiskali, da so dosegli odslopitev župnika Martelanca. Tudi v Zgoniku si prizadevajo doseči isto.

V Šklednju so fašisti hoteli napasti duhovnika Ukmarja, češ, da ne sme pridigati v slovenščini.

Pa ne samo duhovniki, tudi učiteljstvo, otroci in vse naše ljudstvo je izpostavljeno nasilju.

Na šoli kot taki se seveda nasilje ne vrši, ker je to uzakonjeno po Gentilejevi reformi, in vsa duševna muka, ki jo pretrpijo naši otroci, je položena na žrtvenik «velike Italije». Tisti redki učitelji-Slovenci, ki poučujejo še na šolah naše dežele, morajo dobro paziti na vsak korak, da ne pade senca nanje. Prepovedano jim je občevati z ljudmi v slovenščini in vse mogoče oblasti prežijo nad njimi, oslanjajoč se na najbolj podle ovadbe tudi moralno pokvarjenih ljudi. Nad otroci se izvaja stalno nasilje. Vstop v organizacijo «Balilla» je sicer prostovoljen, a pod različnimi šikanami in zvijačami pripravijo otroke do tega, da se vpišejo. Na Proseku je učitelj pretil otrokom, da se morajo vpisati; one pa, ki so se upirali, je trpinčil in pretepal v šoli, kjer so morali več ur držati roke vzročene. Isti prizori se ponavljajo tudi drugod. Ponekod so učitelji pisali staršem po trikrat in še več, naj otrokom dovolé vstop v «Balillo». Ni menda potrebno povedati, da je bilo v pismih dosti groženj. Otroci onih staršev, ki imajo kako državno službo, so v «Balilli» od prvega dne.

Na slovenski zasebni šoli v Trstu ni niti enega otroka, ki bi imel očeta v mestni ali državni službi, vsi so morali izstopiti.

In tako gre veriga nasilja dalje.

V Sežani, pašaliku poturice Kalina in fašista Graziolija, je slovenskim inteligentom prepovedano, prikazati se v vasi, ker hočejo preprečiti, da bi prišlo naše ljudstvo v stik z razumništvom. Vsaka malenkost povzroča aretacije domačih fantov, ki jih v zaporu pretepa; tako so tudi ob priliki ropa v Orleku odvedli vse sežanske in orliške fante v zapor.

V Šentpetru na Krasu imajo vsakega našega človeka pod nadzorstvom.

Nekoč so ujeli nekega našega človeka. Obkoljen je bil od čete fašistov, ki so mu nastavili na prsa nabasane puške. Miličarski major ga je s šivanko zbadal v nosnico, dokler ni omedlel. Da bi zakrili svoje dejanje, so ga posedli nezavestnega po koncu, ko je šel neki naš človek mimo, in so mu v usta utaknili prižgano cigareto. Ko se je dotični zopet zavedel, so ga ponovno mučili do nezavesti. Šel je kasneje k zdravniku, a ta ni mogel potrditi, da bi ga zbadali v nos. Na tem se vidi, da so zločinci, postavljeni za «varnost naroda», dobro premislili to mučenje. Seveda, ako bi ne navedli kraja in imena mučenika, bi se nam lahko očitalo, da pripovedujemo zgodbice iz turških časov ali pa iz afriških divjaških krajev. Tako pa je vsem jasno, da se vrši to v kulturni Italiji v petem letu najpoštenejše vlade.

Znani pesnik Fran Žgur iz Podrage se je moral zagovarjati pri sodišču, ker sta ga obiskala dva prijatelja iz Trsta. Isti slučaj se je pripetil v Vipavi. In to poglavje se še vedno nadaljuje...

Vse to nam je prinesla Italija s svojo «osvoboditvijo». Fašistovska vlada je podrla vse brvi, ki so držale do sporazuma; ona nas je pognala v iredentizem. Mi pa moramo biti pripravljeni na boj; mi se ne smemo odpovedati borbi za življenje, ne smemo položiti orožja. Naš boj je pravičen, borimo se sicer protizakonito, nastopamo proti zakonom, rekli bodo, da šuntamo; a mi iščemo le pravico, nastopamo proti uzakonjeni krivici in proti smrtnim obsodbam nad našim življenjem, katerega gospodarji smo samo mi.

Ne klonimo; nasilje naj nas utrdi v naši veri in ljubezni, naj nas napravi močne, da bomo izvojevali težak boj za naš obstanek.

«Težka kladiva padajo; toda mi smo trši od jekla. Kujte, kovači! Kladivo poka od lastnih udarcev; vi menite, da kujete smrt, pa kujete brst in življenje. Kaj zato, če se odkrhne drobce in izgine? Z d a j g r e z a v s e, n e z a e n e g a, n e z a s t o.»

Otroški vrtci in „Lega nazionale“

Po zaključku svetovne vojne so Lahi zasedli Primorsko, kjer so tri četrtine prebivalstva Jugoslovani, t.j. Slovenci in Hrvati. To ne gre prav v račun snoparskemu imperijalizmu, ki ima višje cilje: osvojitve Slovenije, Dalmacije, Balkana... Za vsak slučaj hočejo imeti mejo proti Jugoslaviji «cementirano», to se pravi, obdano s takim prebivalstvom, ki ne bo gledalo svoje rešitve v Jugoslaviji. Zato fašisti hité, da bi čimprej iz Slovencev napravili Italijane, ki bodo prepričani, da je edinole Italija poklicana, da vlada svet, in ki bodo voljni za to plačevati neznosne davke za oboroževanje in tudi za to pripravljeni vsak hip nesti kožo pod kanone.

Pri tej asimilaciji — poitalijančevanju naših ljudi — jim je dobro vsako sredstvo: šola, uradni jezik, fašistovske organizacije, strahovanje vsake vrste itd. Najpodlejše in najstrašnejše sredstvo pri tem pa so «otroški vrtci» (šколе materne, rikreatorji), ki so jih postavili do sedaj že po vseh trgih in večjih vaseh.

Slovenska mati pošlje štiri-, petletnega nedolžnega otroka v vrtec. Spočetka še govori učiteljica z otrokom slovensko, kmalu pa že samo laško, dokler mu slednjič sploh ne prepove slovensko govoriti. Pri tem pa slavi in poveličuje neprestano vse, kar je italijanskega, fašizem, zraven pa oblati vse domače, slovensko. Sladka materina pesem, uspavajoča dete v zibelki, mehka materina beseda, pripovedujoča otroku pravljice — proč z njo, iztrgaj jo, to najsvetejšo, otroku iz srca, pljuni nanjo in jo obsovraži! «Porki ščavi!»... Tako se zastrupljajo nedolžna otroška srčeca v teh hudičevih gnezdih. In to se ponavlja teden za tednom, mesec za mesecem in vse leto in leto za letom v najnežnejših letih, ko je otrok za to najbolj sprejemljiv. Že z zastrupljeno dušo gre nato otrok v šolo, ki dovrši započeto potujčenje.

In ve, slovenske matere, prostovoljno pošiljate svoje otročiče v te peklenke brloge! Ne izgovarjajte se, krive ste! Najmanjša kazen naj vam bo, da bodo ljudje s prstom kazali za vami: «Mati poturice, špijona, izdajalca vasi in naroda», se vas iz-

ogibali pošteni ljudje in vas lastni otroci zmerjali s «ščavami». Ne izgovarjajte se, da je otrok v «vrtcu» v dobrem varstvu — kot ovca v krempljih volka, ali pa, da dobite zato judeževе groše v obliki skledice mineštre ali črne cunje. Saj ste tudi prej lahko preživele svoje otroke, ko še ni bilo v vasi vrtca.

Tudi se bo morda kdo izgovarjal, da stvar ni tako huda, da vrtci nimajo takega namena. Čujte! V Trstu ima sedež društvo «Lega nazionale», ki je postavilo do sedaj po slovenskih in hrvatskih krajih Primorskega 91 (ena in devetdeset) otroških vrtcev, ki jih obiskuje 6678 naših otrok. O ciljih in namenih društva je izjavil sam glavni tajnik dr. Petronio: «Povojni cilj društva je asimilirati (to je poitalijančevati) drugojezične (slovanske) pokrajine...» Vse te podatke dobiš natančno v tržaškem časopisu «Pikolu» z dne 10. februarja 1928.

Drugo lepo je na stvari pa tole: «Lega nazionale» je zasebno društvo, ki vzdržuje vse te vrtce s članarino svojih članov, z raznimi zbiranji, z dohodki plesov in različnih prireditev. Seveda je med temi člani-darovalci in plesalci tudi mnogo Slovencev. (Lepi Slovenci!) Največ seveda darujejo primorski Italijani, trgovci, uradniki (predsednik društva nekdanji tržaški župan Pitacco, ki živi od slovenskih žuljev). Društvo podpirajo vsa oblastva — saj ima državno podporo, ki znaša več kakor polovico vseh dohodkov, in ti gredo v milijone. Najlepše pa še to: društvo res postavi vrtec na svoje stroške, čez nekaj let pa ga natovori — občini na grbo.

To se pravi: vse stroške tega zločinskega uničevanja naše mladine plačaj ti, slovenski davkoplačevalec! Matere, — prekletu drago plačate one neslane mineštre in cunje.

Kdor to vé, pa ljudi ne pouči, je sokriv tega novega davka, sokriv poitalijančevanja naše mladine, je sokrivec italijansko-fašističnega imperijalizma!

Kako imajo postlano južno-tirolski Nemci?

Slabo se godi južno-tirolskim Nemcem, enako slabo kakor nam. Ukinili so jim že enkrat vse časopise. Troje dnevnikov so jim za vedno ustavili. Le dvojje tednikov so jim zopet dovolili pod pogoji, da pišejo v prilog fašizma in vsa krajevna imena samo v italijanščini. Pačijo jim imena, brišejo napise s hiš, da celo z grobov, zapirajo jih, nekaj od njih so že celo konfinirali. Njihovo združeno zvezo so razbili že leta 1925., razpustili jim kmečke organizacije, čisto k tlom so jih pritisnili. Sreča zanje je, da stojijo v svoji bogati deželi gospodarsko bolje. In pa duh, sočuvstvovanje 70milijonskega, mogočnega nemškega naroda je z njimi od Hamburga do Brennerja. Zato pa zaupajo, da bo duh Andreja Hoferja odpravil vso temo tlačiteljev, da bodo spet prosto zadihali po svojih planinah in ob dolini modre Adiže. Njihova usoda je podobna naši usodi, njihova usoda zvezana z našo. Težak bo obračun, ki ga bosta skupno zahtevala ob svojem času slovenski in nemški narod za neizmerno trpljenje njunih bratov v Italiji!

O, ti naši možje!

Vsi oni naši postavni župani, trebušni birti in trepetajoči licencarji, vsi zviti občinski tajniki in premodri posestniki, vsi za svoje mesto skrbeči šomaštri, dvakrat ste hoteli ukaniti: fašizem in pa sebe same. Vse ste ukanili, sebe same in fašizem, ampak naroda ne boste ukanili. Rekli ste: «Kaj znak, kaj srajce! Čisto in zavedno je naše srce, gremo, da bomo imeli mir. Enega srca, ene krvi.» Pa ste šli na skupščine in se vpisali, pa ste šli na sprevode in marširali z dvignjeno roko. Zato so rekli naši sovražniki: «Toliko jih je z nami, pa še več jih bo, vsi bodo z nami.» In so še bolj pritiskali.

To ste vi napravili. Nismo vas mi prešteli, oni so vas in se z vami pobahali. Tako, da vemo za vsakega.

Izpljunili smo vas, ko pride čas, vas bomo še pohodili. Proč z nesnago!

Agrarno posojilo, posojilo na starostno obrabo, dolarsko posojilo, zemljiški karteli — člani suženjske verige

Razen Brd je vsa naša dežela izjema v gospodarskem življenju kmeta v Italiji. 90 je province z devetdesetimi krivičnimi sistemi vladanja veleposestnikov nad kmeti — koloni — tlačani. Tudi našim hribovskim, dolinskim in kraškim kmetom se že kuje suženjska veriga iz agrarnih, dolarskih in vseh mogočih posojil. Kovači so federazione agraria, mont in razne laške banke. Naši kmetje pa v trumah polagajo prostovoljno roke na kratkoročne menice ter težki plačilni obroki jim varijo skupaj železo suženjstva. Nemci so tako Poljakom in Slovencem na Štajerskem dajali Bodenkredit (agrarno-zemljiško posojilo), jih zadolžili do vrha streh ter nato pognali po svetu. Stotine in stotine kmetov že vlačijo skozi naše lačno, strgano življenje breme vseh teh prekletih posojil. Bratje kmetje, kar vas je še prostih tega bremena, kolikor je še veriga vaših obveznosti šibka, zlomite jo, sunite jo od sebe, da ne omagate, preden zasine veliki dan svobode in odrešenja. Kdor omaga pod tem bremenom, ne bo dočakal odrešitve, izgnali ga bodo tuje izpod domače strehe v svet, bednega brezdomovca, suženja kapitalov vsega sveta.

Politični pregled

Beden obraz Italije brez cenzurnega nagobčnika.
Razpadajoča maska.

Dvoje obrazov ima danes Italija. En obraz, iz katerega se našminkano zreali rožljanje orožja, pohodi plačanih miličarjev, ponarejeni, napačni trgovinski in državni obračuni, hlinjena vdanost skupaj z bobnane množice, vihanje zastav ter vedno enako ponavljajoči se govori. Ta obraz mora opisovati časopisje in se truditi, da ustvari med maso zaupanje do režima, ki vedno bolj gine.

Resničnost življenja.

Težko pa je pogledati v drugi obraz, obraz resničnega življenja 40milijskega laškega naroda. Ne doznaš ga iz popisovanja časopisov, ne iz govorov plačanih govornikov. Je pa vtisnjen, razgrnjen kot Veronikin prt čez vse življenje, čez vse obraze od Sicilije do Brennerja. Bolestne poteze tega pravega obraza so pri nas v nekem oziru podobne onim v drugih laških pokrajinah. Kot drugod po Italiji tako vlada tudi pri nas brezposelnost, silno davčno obremenjenost, denuncijantstvo in policijski zaupniki na vsakem oglu, pravica je izgnana iz sodnih dvoran. Stotine in stotine družin v črni, stradaljoči revščini. Samovolja in podkupljivost v vseh javnih uradih itd. Tako je pri nas, tako skoraj po vseh pokrajinah. Zato ni nič čudnega, da morajo vojaški oddelki streljati na obupane delavke v Pordenoni, da brezposelni plenijo pekarne po Bologni, se upirajo kmetje davkarjem po Lombardiji in stavkajo delavci po bielskem okraju, predmestjih Turina in po vseh drugih industrijskih središčih. Težka železna pest pritiska na vse življenje, posamezni plameni nevolje in upora švigajo zdaj tu zdaj tam. Strašna tiranska oblast pa potlači vse in se strahovito maščuje nad uporniki. Beda in gospodarska kriza pa napredujeta in vzbujata vedno novome k sovraštvu do režima.

Fašizem skuša rešiti sedaj to sedaj ono panogo gospodarskega življenja z raznimi bitkami: enkrat za riževe nasade, enkrat za industrijo slamnatih klobukov, enkrat za poljedelstvo itd. Bliža se težka kriza avtomobilske industrije, ki zaposluje na deset tisoče delavcev. Predragi postajajo italijanski avtomobili in ameriške ter druge avtomobilske industrije stalno zavzemajo tuja tržišča. Smo sredi ladjedelske krize. Potop «Mafalde», slaba naprava «Augustusa», neprestana popravila na «Saturniji» in «Vulkaniji» jemljejo ugled italijanskim ladjedelnicam. Naročila izostajajo, podjetja mečejo na cesto na tisoče delavstva. Izseljeniške mase po benečanskih pokrajinah, v južni Italiji ter tudi po naših gorah se mučijo v stalni brezposelnosti ter imajo živil komaj za enkratni dnevni obed. Izseliti se nimajo kam, pa tudi domače laške oblasti stavijo izseljevanju vsakovrstne ovire. Ni doma kruha, oni v tujini je prepovedan. Ta čas pa krožijo po nebu številni aeroplani, nastajajo letalna polja. Nad 700 milijonov se troši po izjavi podministra za zrakoplovstvo, samo za vojaško aeronavtiko. Težke milijone požira nepotrebna zbirka avanturistov — miličarska armada. Milijarde izginjajo za redno vojsko. Majajoči se temelji režima zahtevajo vedno več policistov, vedno več konfidentov. Grenkoba trpljenja še ni izpita do dna, prihajajo še hujši dnevi, še hujše preganjanje — — —

Osamelost Italije v zunanji politiki.

Zgodovina nam je do sedaj v raznih primerih pokazala, da vsaka diktatura žanje v pričetku svojega nastopa gotove uspehe čisto začasnega značaja. Zaduši vsako kritiko, vsako opozicijo ter vpelje neki red in izvrši gotova dela, ki se v parlamentarnem boju navadno odlagajo. To pa le čisto v početku. Ker ni kritike, ker ni opozicije, se začne vlegati med vodilne kroge gniloba, korupcija in

samovoljnost. Duhu in stremljenju po svobodi se prične postavljati nasproti teror, tlačenje, policija. Plava se v polnem policijskem režimu. Prične se začetek konca vsake diktature.

Isto pot je šel laški fašizem. Do konca leta 1925. je zaznamoval gotove uspehe, potem je pa začelo iti z njim navzdol. Živinski umor poslanca Matteotija je vrgel jarko luč na vodilne postavbe fašizma, ki se niso strašile nikakega zločina v dosego svojih ciljev. Obstreljevanje miroljubnega krfskega otoka, žaljenje Nemcev, silovito napadanje francoskega naroda po časopisju, sčuvanje in podkupovanje komitaških čet v Južni Srbiji, kačakov v Albaniji, preskrbovanje orožja Ogrom, obkoljevanje Jugoslavije in še razna druga dejanja italijanske zunanje politike so čisto natanko opredelila intrigantstvo in bojaželjnost Italije v zunanjem svetu. Vedno bolj raste nezaupanje napram Italiji — viru in povzročišču vojnih nevarnosti in oboroževanja v Evropi. Italiji in fašistovskemu režimu prijazni glasovi v svetu so se sedaj znižali na sledeče mere: V Angliji časopisje lorda Rothermera z Daily Mail na čelu. Vodilni politični krogi pa postajajo napram Italiji vedno mrzlejši. Vznemirjajo jih neprestane grožnje in zavajanja k sporom italijanske politike. Ameriško javno mnenje, posebno tisk, je že v svoji veliki večini zavzelo stališče proti fašizmu. Zato je začel pleniti fašizem gotove ameriške liste. V zadnjem času poroča na stotine ameriških listov o italijanskih nasilstvih na južnem Tirolskem. Izgnani bivši ministrski predsednik Nitti, strokovnjak na finančnem polju, poroča v največjih ameriških listih o potvorjenih državnih proračunih, s katerimi vara fašizem italijanski narod. Ostro žigosa Nitti politiko fašizma v Albaniji, kjer troši na stotine milijonov čisto zaman, samo za brezuspešno zavojevalno politiko Balkana. Znani so nam že pogosti spori Nemčije, Avstrije in Švice z Italijo v zadnjih letih. Tudi Francija skuša držati kolikor mogoče daleč svojo prepirljivo latinsko sestro Italijo od svojih afrikanskih kolonij, prelepe rivjere in samotne Korsike. Imajo pa Italijani prijatelje v Madžarih, starih tlačiteljih slovanskih narodov, prijatelja v španskem diktatorju. Zase hočejo izrabiti z dragim podkupovanjem komitske tolpe Južne Srbije. Vse druge države se ali ne brigajo za Italijo, ali pa ji sploh niso naklonjene.

Vedno ostrejšje postaja pa tudi razmerje do največje svetovne duhovne sile, do Vatikana, do papeža. Niso redki napadi na glavnega voditelja vatikanske politike, do kardinala Gasparija. Papež je že ponovno neposredno obsodil fašizem kot zmoten, ker povzdiguje državo nad vse. Obsodil je dalje način vzgojevanja mladine v zgolj sirovem oboroževanju in militarizmu brez globlje dušne osnove. Naravnost je obsodil zatiranje manjšin na Tirolskem ter svoječasno v Istri.

Začudenje raste zato v srcu: kako to, da svet trpi postopanje fašizma, ko pa je proti njemu ogromna večina držav raznih naziranj ter dvoje največjih sil: Rimska cerkev in komunizem. Kako to, da lahko sedanja Italija nekaznovano izziva na levo in desno tako, da se zdi preprostemu človeku vsemogočna? O tem bomo napisali par vrst v eni izmed prihodnjih števil. Čisto na kratko se hočemo danes v

našem pičlo odmerjenem prostoru dotakniti razmerja med našo mačeho Italijo in našo pravo materjo domovino Jugoslavijo.

Mačeha in prava mati.

Kakor vse druge bližnje države, meječe na Italijo, kot n. pr. Nemčija, Avstrija in Francija, pusti vobče tudi Jugoslavija, da jo ves italijanski tisk neprestano in dnevno napada na najnesramnejši način, ker je pač najpametnejše, pustiti cveteti junaštvo besed. Bo že obrodilo svoje sadove. Nekaj drugega pa je, kar bolj vznemirja preprostega človeka: Čemu to neprestano popuščanje, čemu sklepanje pogodb z Italijo? Smo ravno pred odobritvijo nettunskih pogodb in videti je, da bodo najbrže odobrene od jugoslovanskega parlamenta. Spet bomo pozabljeni za vrsto let, spet prodani in tako podobno se slišijo glasovi po vsej deželi. Kličemo vsem, takim malodušnim v spomin tridesetletno zvezo med Italijo in Avstrijo, in vendar je leto 1915. prineslo svoje krvave sadove. Položaj Jugoslavije, obdane od samih nezanesljivih sosedov, ji veleva skrajno previdno postopanje in mirno kri pri vseh številnih izzivanjih od strani Italije. Preko milijona svojih ljudi je v svetovni vojni izgubila samo Srbija, stotisoče tako zvali prečanski kraji; balkanske vojne so tudi zahtevale tisoče in tisoče žrtev. Je komaj deset let, odkar je utihnil zadnji topovski strel. Niso še zaceljene vse rane mlade jugoslovanske države in niso še na nogah vsi njeni prijatelji. Obstoje države zahteva mir. Ni mogoče biti prerok v teh zadevah. Vojaške diktature, kot je sedanja v Italiji, so nepreračunljive. Njihova glavna skrb je pripravljanje na vojno. Kdaj, ali v par mesetih ali v par letih, je nemogoče prorokovati. V doglednem času pa bodo prav gotovo izzvali vojno. Ako že kmalu, bodimo pripravljeni že sedaj nato, da bomo vredni velikih dogodkov, vredni svobode. Ako pa kesneje, naj v dolgem čakanju, v dolgem in še hujšem trpljenju ne omaga ne upanje, ne zavest, ne obnašanje in ne priprava, ker tudi z obupanci in malovernimi bo težak obračun.

Dopisi

Vrtojba. V naši vasi so zočeli novi časi gospodarskega blagostanja, od kar je vzel v roke našo usodo mlečnozobi fantič, ki še trga hlače po šolskih klopeh. Prvi uspehi se že vidijo: vsak član sindikata plača 24 lir na leto, gospodarska zadruga bo plačevala poleg članarine nanovo pofašisteni «Zadrugi zvezi» še ogromne prispevke fašistovski pokrajinski zvezi, kar pomeni tudi, da bo lahko vsak hip prišel v našo zadrugo kak črnosrajčni golobradec rožljat z grožnjami in ovadbami. Mnogo obetajoči Lojze Koglot se razume tudi na izobrazbo. Njegova zahrbtna propaganda za Dopolavoro (ki, mimogrede omenjeno, pomeni velik kulturni napredek naše vasi; doslej je priredil en ples in par nogobrc) se lahko vredno postavi ob stran delu njegovega vzornika učitelja. Nadaja, ki ne zna samo posiljevati svojih učenk, marveč tudi z grožnjami s pretepanjem in žandarji organizirati balilce. Skupno delo je rodilo uspeh: v kratkem že začnemo plačevati nov davek 10 lir od hiše za

balilce in 10 lir za Dopolavoro. Češkija, star prijatelj samega sebe in sovražnik naših občanov, kakor to zapovedujejo oblasti, ki jim revež strašno vdano služi, da bi zatisnili oči pred njegovimi avstrijakantskimi grehi, je seveda z veseljem šel pomagati z razpisom davkov. Še več! Ukazal je še 10 lir od hiše, ki smo jih že davno plačali.

Naša vas je vedno prvačila pred drugimi, tako tudi danes. Le naša vas ima OND na igrišču, ima toliko balile kot nikjer drugje, vse naše javno in gospodarsko življenje že vodi sama golobrada fašistična žovineca, tudi fašističnih davkov plačujemo največ mi. Upravičeno smemo zato upati, da nas tudi najprej obišče laško-fašistična mizerija. Viva Veritoiba in Campisanti! — Hudomušneži iz sosednjih vasi, ki niso tako napredni, pravijo, da so vsi vrtojbenski možje prodali svoje hlače, ki so jim čisto odveč, odkar nosijo črne srajce, dolge do tal.

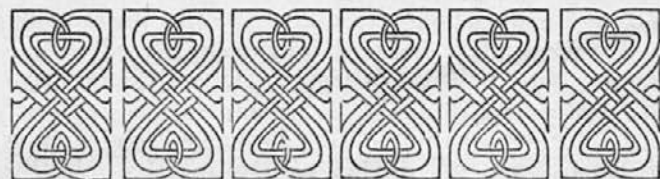
Renče. Renče in Volčja Draga imata majhno domačo zabavo. Glavni tajnik Mencioni, valpet in razgrajač, je bil brzojavno odpoklican drugam. Na to vest so vse tri njegove priležnice: učiteljica Nemeč Marica, učiteljica Aliventi in njena sestra, prijokale skozi vas. Če si je že Napolitanka Aliventi mazala roke s tem, da je s silo oblačila zaprte otroke v balilske obleke, da so morali revčki utekati skozi okno, in da se je spečala s fašistovskim tajnikom, ni nič čudnega. Ali da se tega lotijo previsoko blagorodna gđc. učiteljica Nemčeva, ki se sramujejo svojega rodu... Naj jo tolaži v njeni plemeniti žalosti za odhajajočim njegov sicer nezakonski otročiček, ki je baje že na poti. Drugi najhujši razgrajač, občinski podtajnik Faconti, ima že 14 dni preiskavo radi odiranja ljudi. Pričakujemo, da bo jokala vsa vas, ko bo odhajal v — arest. Čutiti je, da bo malo tega »žegna« padlo tudi na druge stebre renškega snoparskega tajnika, kavalirja in podestata Grazianija, — kar seve mi topla želimo. Kakor vidijo cenjeni bralci, imamo Renčani »štram« fašistična oblastva in še bolj »štram« fašistično šolo. Žalostno je le, da nehvaležni občani, sami trdi in zarukani Slovenci, tega ne razumemo in prav nič ne vpoštevamo plemenitega prizadevanja teh čednih »predpostavljenih«. — V pouk nevednežem in zgodovinarjem povemo, da so Mencionijeve priležnice, pardon, renške učiteljice, učile v šoli novo vero: je en sam bog — Mussolini in en sam prerok — fašistovski tajnik v Volčji Dragi, drugi — tajniki v Gorici, Rimu itd. pa so angeleci (da so one pa huriske v prerokovem harem, niso povedale, pa vendar vsi vemo).

Stebri fašizma. Na jesen preteklega leta je obiskal goriški prefekt Cassini Dornberg. Zanj in za spremstvo, v katerem je bilo tudi precej miličnikov, je bila prirejena pojedina. Miličniki so žrli kot stradani volkovi. Za pojedino so bili domači posodili srebrno namizno orodje. Po odhodu častivrednih gostov so lastniki seveda hoteli orodje nazaj, a to je bilo z gosti vred — izginito.

Zatiranje slovenskih delavcev v Rablju. Pred nekaj meseci je rudniška uprava odpustila na pobudo fašistovskega tajnika v Rablju in prefekta v Vidmu 19 slovenskih rudarjev, članov slovenskega izobraževalnega društva. 5. januarja so odpustili nadaljnjih 5 rudarjev, članov istega društva. Radi

tega je nastalo med rudarji veliko razburjenje, enako po vsej soški dolini, ki je s tem hudo prizadeta. Da so pokazala oblasti svojo socialno čuvstvovanje, so po teh dogodkih pomnožili orožnike in miličarje. Tako rešuje na splošno fašistovska vlada delavsko vprašanje, da pomnožuje svoje valpete in biriče.

Fašjo feminile — ženski snop. Ako motrimo uspehe petletne snoparske strahovlade nad Slovenci, moramo priznati, da vsaj kolikor gre za število članov, niso bogvé kakšni. Semintja kak koristolovec, kak strahopetec ali kak zavržen, nepoučen tepček — to je vse. Lahko torej rečemo, da je moštvo napad fašizma dobro odbilo. — Sedaj je vrsta na ženskah, da se pokažejo. Snoparji so se vrgli sedaj z vso silo na to, da povsod organizirajo »Fašjo feminile«, to je ženske snope. Pokrajinska tajnica Massig (izgovori: Masič — čisto laška kri!) neprestano roma po deželi, sočasno s pokrajinskim tajnikom Cacesijem. — Vršilo se je torej nekaj ustanovnih občnih zborov. Pribijemo tu javno sramoto nekaterih »dam« v Bovcu, ki so oblatile čisto brez potrebe dober glas trga s tem, da so se vpisale. Priporočamo jih vsem zavednim Slovenkam v — prijateljstvo in zaupanje, — podjetja njihovih soprogov itd. pa v pogosto obiskovanje, da se jih nauči kozjih molitvic: danes naj pokaže vsakdo, ali je z našimi ljudmi ali je proti njim. — Evo njih imena: Ostan Meri, Nada, Lazar Vera, Ivančič Mimi, Zajler Mimi, Klavora Lidija, Kašca.

Bratom bralcem!

Naš list ni navaden list. Ni vsakdo vreden našega lista. Prvo številko so nekateri zaupali ljudem, ki niso bili vredni zaupanja. Marsikdo se ni držal danih navodil. Zato nismo kesnejših številok dali v roke brbljavcem, bahačem, ljudem, ki se opijajo. Za take so dobri listi, ki lajajo skozi cenzurni nagobčnik. Kdor se ne bo držal zaupnosti, temu ne bomo natakali čistega vina resnice, ta naj si zastruplja dušo z uradno godljo laži.

B o r b a.

